

POSTANOWIENIE

10 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

na posiedzeniu niejawnym 10 września 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa M. S.

przeciwko P. G.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej M. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z 16 marca 2023 r., XXVII Ca 1261/22,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza od powoda M. S. na rzecz pozwanego P. G. 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia powodowi M. S. do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 16 marca 2023 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację M.S. od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy - Mokotowa w Warszawie z dnia 18 marca 2021 r., oddalającego powództwo w sprawie o zapłatę przeciwko P. G..

Skargę kasacyjną wniósł powód, zaskarżając w całości wyrok sądu II instancji.

Na uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podano:

I. Nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., w związku z art. 367 § 3 k.p.c., art. 15 zss1 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz art. 6 ust 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, polegającą na rozpoznaniu apelacji w składzie jednoosobowym, a nie w składzie trzech sędziów, pomimo szczególnego charakteru sprawy.

II. Wystąpienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego związanego z potrzebą rozstrzygnięcia, czy pełnomocnik jednego ze wspólników spółki cywilnej, który spłaca solidarne zobowiązania wszystkich wspólników danej spółki cywilnej, przy czym robi to ze środków swoich i swojej żony, objętych wspólnością majątkową małżeńską, może być uznany za podmiot odpowiedzialny majątkowo za spłacane zobowiązania swojego mocodawcy.

III. Wystąpienie potrzeby wykładni art. 864 k.c. w odniesieniu do:

a) odpowiedzialności solidarnej wspólników spółki cywilnej za wszystkie zobowiązania spółki, w tym zobowiązania z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, do którego doszło wskutek spłaty ich zadłużenia wobec ZUS przez powoda, czyli zastosowanie art. 864 k.c. w związku z art. 405 k.c.

b) przysługującego wierzycielowi dłużników solidarnych prawa do żądania zaspokojenia swojego roszczenia od każdego z dłużników w całości, a tym samym prawa powoda do wyboru, od kogo zażądać zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia po tym, jak spłacił solidarne zadłużenie M. S. i P. G. w stosunku do ZUS w kwocie 64.747,00 zł, czyli zastosowania art. 864 k.c. w związku z art. 366 § 1 k.c.

IV. Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ zaskarżonym orzeczeniem Sąd Okręgowy w Warszawie utrzymał Wyrok Sądu

Rejonowego, którym oddalono powództwo, ignorując obowiązywanie niżej wymienionych przepisów kodeksu cywilnego. Wydając zaskarżony wyrok Sąd nie rozpoznał istoty sprawy i nie dokonał oceny roszczeń powoda w zakresie odpowiedzialności solidarnej wspólników spółki cywilnej za zobowiązania wynikające z działalności spółki, w tym odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia.

W odpowiedzi na skargę pozwany wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej. Wskazywano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń, wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przysądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie służy do merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2023 r., I CSK 6201/22).

Odnosząc się w pierwszej kolejności do najdalej idącego zarzutu, iż Sąd drugiej instancji orzekał w warunkach nieważności postępowania, Sąd Najwyższy nie stwierdził, aby zaistniała przesłanka nieważności.

Sąd Okręgowy w Warszawie prawidłowo rozpoznał sprawę w składzie jednoosobowym na podstawie art. 15 zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r.

o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (dalej jako ustawa COVID – 19), innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw.

Nie zachodzi nieważność postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.) w przypadku, gdy ustawa (choćby tylko temporalna) wprost wskazuje skład sądu, i sprawa została rozpoznana w takim właśnie składzie, czyli zgodnie z kryteriami ustawowymi. W realiach przedmiotowej sprawy przeprowadzenie rozprawy na posiedzeniu niejawnym miało podstawę prawną w obowiązującej wówczas ustawie COVID – 19, w konsekwencji nie miała miejsca nieważność postępowania.

Sąd Najwyższy w kilku wcześniejszych orzeczeniach stwierdził, że rozpoznanie sprawy przez sąd w składzie jednoosobowym na podstawie art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, nie może być uznane za skutkujące nieważnością postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. (zob. np.: postanowienie SN z 15.03.2023 r., I CSK 4340/22). Tak więc jeśli sprawa została rozpoznana zgodnie z wymogami, przewidzianymi przez obowiązujące przepisy prawa, nie może być mowy o pozbawieniu stron procesu możliwości obrony ich praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., ani o naruszeniu pryncypiów, takich jak konstytucyjne zasady uczciwego i rzetelnego procesu cywilnego. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że przepisy ustawy COVID – 19 posiadały charakter epizodyczny.

Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r. III PZP 6/22, bo nie dotyczy ona spraw zakończonych przed jej wydaniem. Ponadto została ona wydana bez uwzględnienia literalnej treści art. 379 pkt 4 k.p.c. Skład sądu orzekającego w sprawie niniejszej nie był sprzeczny z przepisami prawa, bo ustawa COVID-19 przewidziała skład jednoosobowy jako właściwy do orzekania w sprawie. Przesłanka nieważności

postępowania zostały przez ustawodawcę wyliczone enumeratywnie w przepisie art. 379 k.p.c., nie można ich interpretować rozszerzająco.

Brak też jakichkolwiek podstaw do stwierdzenia, że ustawa epizodyczna nie jest ustawą; przepisem prawa jest też przepis ustawy epizodycznej. Sprawne działanie wymiaru sprawiedliwości miało podstawowe znaczenie w okresie pandemii, jak i w czasach, w których nie występują żadne nadzwyczajne wydarzenia lub stany. Jest więc całkowicie zrozumiałe, że mając na względzie interesy stron, ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie składów jednoosobowych.

Niezasadny jest też argument o szczególnej zawichości sprawy lub jej precedensowego charakteru: stan faktyczno-prawny nie jest skomplikowany.

Jeśli chodzi o drugą z przyczyn kasacyjnych, czyli wystąpienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący usprawiedliwił je potrzebą rozstrzygnięcia, czy pełnomocnik jednego ze współników spółki cywilnej, który spona solidarne zobowiązania wszystkich współników danej spółki cywilnej, przy czym robi to ze środków swoich i swojej żony, objętych wspólnością majątkową małżeńską, może być uznany za podmiot odpowiedzialny majątkowo za spłacane zobowiązania swojego mocodawcy.

Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów, konstruujących to zagadnienie (post. SN z 26.1.2012 r., I PK 124/11). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało, wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (post. SN z 29.11.2017 r., I CSK 216/17; tak samo post. SN z 15.11.2017 r., III SK 13/17).

Dla wykazania okoliczności, które uzasadniałyby rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, konieczne jest sformułowanie abstrakcyjnego problemu prawnego oraz wskazanie

za pomocą wywodu jurydycznego różnych, w szczególności odmiennych od zapatrywań prawnych sądu drugiej instancji, możliwości interpretacji powołanych w zagadnieniu przepisów prawa. Wypełnienie tego obowiązku nie może być zastąpione przez sformułowanie samych pytań, nawet jeśli zostały one następnie rozbudowane (post. SN z 15.12.2011 r., II PK 183/11, post. SN z 20.12.2011 r., II PK 207/11).

Analiza wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania prowadzi do konkluzji, że zagadnienie prawne nie zostało sformułowane w sposób zgodny z konsekwentną, utrwaloną wykładnią przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Skarżący sformułował je nie jako ogólny i wymagający rozstrzygnięcia problem prawny, ale w sposób szczegółowy, oparty tylko i wyłącznie na wydanych w sprawie orzeczeniach, dla niego niekorzystnych. Skarga kasacyjna nie jest jednak kolejnym środkiem zaskarżenia, a Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją. Sformułowane zagadnienie nie ma żadnego związku z realizacją celu skargi, jakim jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni. Podniesiona przez skarżącego kwestia, nazwana przez niego „zagadnieniem” zamierza tylko do zakwestionowania ustalonego przez sądy stanu faktycznego, co narusza zakaz art. 398⁹ § 3 k.p.c. Przepis ten stanowi, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wskazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich przyczyn dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzowne jest ponadto wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego.

Analiza wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania prowadzi do konkluzji, że konieczność dokonania wykładni nie została wykazana w sposób zgodny z konsekwentną, utrwaloną linią orzecniczą, wypracowaną na tle przepisu

art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Wykładnia art. 864 k.c. (także w związku z art. 405 k.c. oraz 366 k.p.c.) nie wzbudza daleko idących wątpliwości i jest utrwalona.

Odnosząc się do ostatniej przyczyny kasacyjnej tj. do twierdzenia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, taka sytuacja ma miejsce gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego, oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy jurydycznej. Chodzi więc o szczególne, kwalifikowane przypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji, dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika, a więc sytuacje, w których wyrok może być uznany za błędny lub wadliwy. Konieczne byłoby zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 1 marca 2002 r., I PKN 34/01; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, z 26 października 2022 r., I CSK 3332/22, z 29 stycznia 2021 r., I CSK 491/20).

Sąd Najwyższy nie dostrzega, by w sprawie spełniona została przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, w rozumieniu wyżej podanym. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie powołano argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa, oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w sądzie drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe.

Warto też dodać, że przepis art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie odwołuje się do oczywistego naruszenia prawa, ale do oczywistej zasadności skargi, co oznacza, że oczywista zasadność skargi może wynikać z oczywistego i kwalifikowanego naruszenia przepisu prawa, pod warunkiem jednakże, że skarżący wykaże, iż uchybienie to zadecydowało o wyniku sprawy (post. SN z 9.12.2011 r., II PK 214/11; tak też SN w post. z 7.1.2003 r., I PK 227/02). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi

wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (post. SN z 8.10.2015 r., IV CSK 189/15).

Zdaniem Sądu Najwyższego, uzasadnienie twierdzenia skargi, że „skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona”, świadczy o próbie obejścia zakazu, o którym mowa w art. 398³ § 3 k.p.c., tj. że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sposób uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania świadczy o prowadzeniu przez skarżącego niedopuszczalnej polemiki z ustaleniami stanu faktycznego, dokonanymi w zaskarżonym wyroku oraz w wyroku sądu I instancji. Sąd Najwyższy nie może jednak badać zarzutów, dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Konkludując, Sąd Najwyższy stwierdza, że uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania w niniejszej sprawie, mimo podania aż czterech przyczyn kasacyjnych, stanowi próbę zaangażowania Sądu Najwyższego do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonanych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych i oceny prawnej. Jak już wyżej podkreślono, nie może to być celem postępowania kasacyjnego i nie uzasadnia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Nawiązanie do szczegółowych elementów stanu faktycznego sprawy nie oznacza wykazania istnienia przyczyn kasacyjnych, świadczy raczej o braku publicznego elementu, uzasadniającego przyjęcie skargi do rozpoznania.

Mając na względzie zaprezentowane argumenty, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązany jest brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.

O kosztach postępowania orzeczono na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu – na podstawie art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz w związku z § 2 pkt 6 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[SOP]

[a]